

Sprawozdanie komisji szkolnej

z wniosku posła Hallera o wprowadzenie języka polskiego jako wykładowego do II. Gimnazyum we Lwowie i do niższego Gimnazyum realnego w Brodach

o r a z

z wniosków Wice-Marszałka Ławrowskiego i posła ks. Pawlikowa, o wprowadzenie języka ruskiego jako wykładowego do czterech wyższych klas Gimnazyum akademickiego we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 23 września b. r. odesłany został do komisji szkolnej wniosek posła Hallera, żądający zniesienia przepisu Artykułu V. ustawy z dnia 22 czerwca 1867. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich (lit d), (który to przepis zatrzymywał język niemiecki jako wykładowy w II. Gimnazyum lwowskiem i w niższem Gimnazyum realnem brodzkiem), a zaprowadzenia natomiast języka polskiego jako wykładowego w pomienionych szkołach.

Równocześnie przekazany został komisji szkolnej wniosek Wice-Marszałka Ławrowskiego, żądający stopniowego wprowadzenia języka ruskiego jako wykładowego do czterech wyższych klas Gimnazyum akademickiego we Lwowie, a to zaczynając od klasy piątej w górę, co roku o jedną klasę wyżej;

i wniosek posła ks. Pawlikowa, żądający doraźnego wprowadzenia języka ruskiego jako wykładowego do wszystkich czterech wyższych klas tegoż Gimnazyum akademickiego lwowskiego.

Komisya szkolna, wzięwszy pod ścisłą rozwagę każdy z tych wniosków z osobna, doszła do następującego przekonania, które ma zaszczyt przed Wys. Sejmem objawić:

Zważywszy, że ludność niemiecka i w kraju i w samemże mieście Lwowie jest bardzo nieliczna, a i ta jaka jest w znacznej części nie stała, komisya rzeczywiście nie widzi, dla kogo język niemiecki zatrzymany został jako wykładowy w II. Gimnazyum lwowskiem i w niższem Gimnazyum realnem brodzkiem? Wyjątek ten od ogólnej reguły, postanowionym mógł być ustawą z dnia 22. czerwca 1867. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, chyba tylko dla użytku i potrzeby rodzin urzędników niemieckich w naszym kraju. Gdy jednak liczba tych rodzin z każdym dniem się zmniejsza, a inni stali mieszkańcy niemieckiej narodowości są tylko sporadycznymi wyjątkami, zapytać istotnie można, czy jest potrzebne Gimnazyum niemieckie tam, gdzie nie ma niemieckiej ludności? Komisya szkolna nie tylko nie widzi tej konieczności, ale co więcej, upatruje w wyjątku tym rzeczywiste szkody. Przy szczupłej bowiem i w stosunku do liczby uczącej się młodzieży niedostatecznej liczbie Gimnazyów w naszym kraju, jest rzeczą naturalną, że uczniowie niktorzy, choćby dla samego przepełnienia Gimnazyów polskich, iść muszą do niemieckiego. O ile zaś energiczne i surowe pilnowanie młodzieży w nauce języka niemieckiego uważa komisya za konieczne, o tyle całe wychowanie, wszystkie nauki w tym języku pobierane, ma ona za szkodliwe i niebezpieczne, gdyż tym trybem młodzież

krajowa może albo się wynarodowić znacznie, albo przynajmniej stać się mniej sposobną do życia i pracowania w kraju w jakimkolwiek zawodzie. Nadto, w r. 1866, kiedy Wys. Sejm uchwalał ustawę o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, język niemiecki był językiem administracyjnym. Względ ten mógł być słusznym powodem do zachowania wykładów niemieckich w niektórych szkołach. Dziś, gdy językiem administracyjnym jest język polski, odpada ten wzgląd, który ze wszystkich najsilniej za pożytecznością szkół niemieckich przemawiał.

Pozostawione więc dotąd dwa Gimnazya niemieckie nie są potrzebne dla młodzieży ludności niemieckiej, dla polskiej co najmniej niepożyteczne, jeżeli nie szkodliwe. Do tego jeszcze przystępuje wzgląd jeden nie małej wagi:

Liczba uczniów garnących się do szkół średnich wzrasta z każdym rokiem w sposób uderzający. Liczba jest które Gimnazjum, któreby nie potrzebowało zaprowadzać klas równoległych, tak że najczęściej każde z nich jest podwójnem, jakoby dwa Gimnazya pod jednym tytułem z jedną dyrekcją. Żeby nastarczyć potrzebom tak wzmagającej się liczby uczniów, należałoby ustanawiać nowe Gimnazya, w których ona pomieścić by się mogła. Przyjdzie niezawodnie czas, że Wys. Sejm coś w tym względzie postanowić, a kraj koszt takich nowych szkół ponieść będzie musiał. Dziś wszakże nastęrcza się sposobność uczynienia zadość tej potrzebie uczącej się młodzieży, a to bez najmniejszego dodatku nakładów. Dwa Gimnazya istniejące, położone na etacie dotychczasowych wydatków, przeznaczone dla ludności niemieckiej nie dość licznej żeby młodzież jej osobne Gimnazjum zapełnić mogła, zamienić na Gimnazya z językiem wykładowym polskim. Zmiana ta jest tem potrzebniejsza, że z całego kraju w najniekorzystniejszym pod tym względem położeniu, znajduje się właśnie młodzież miasta Lwowa i okolic, która w mieście stołecznem i tak ludnem ma dotąd dla siebie jedno tylko Gimnazjum zupełne, i cztery klasy w drugim.

Z tych wszystkich powodów komisya szkolna oświadcza się stanowczo za wnioskiem posła Hallera tyczącym się zamiany drugiego Gimnazjum Lwowskiego na polskie. Z tych samych powodów oświadczyłyby się komisya równie stanowczo za drugim żądaniem tego wniosku, to jest, za zamianą niższego Gimnazjum realnego w Brodach na polskie. Gdy jednak ustawa o języku wykładowym (art. VII.) stanowi, że zmiany w tej mierze uchwała Sejm po wysłuchaniu Rad powiatowych, a Rada powiatowa brodzka wezwana do tego przez Wydział krajowy dotąd zdania swojego w tym przedmiocie nie objawiła: — a gdy dłuższa zwłoka mogłaby Gimnazjum lwowskie narazić na pozostanie w dzisiejszym status quo, komisya postanowiła sprawę niższego Gimnazjum realnego w Brodach z wniosku swego na teraz wyłączyć, a załatwić tylko sprawę Gimnazjum lwowskiego.

Za to, nie może ona przystać na wniosek posła ks. Pawlikowa.

Wniosek ten żąda zaprowadzenia języka ruskiego jako wykładowego w czterech wyższych klasach Gimnazjum akademickiego we Lwowie, a to, we wszystkich czterech klasach odrazu, z początkiem drugiego półrocza szkolnego roku 1871/2.

Wniosek taki, nawet gdyby go Wysoki Sejm uchwalił, nie dałby się wykonać w praktyce dla samych tylko materyalnych trudności, jakimi są niepodobieństwo dostarczenia w tak krótkim przeciągu czasu potrzebnych dla czterech klas książek szkolnych, i trudności znalezienia odrazu potrzebnego kompletu uzdolnionych nauczycieli.

Z tego powodu komisya do wniosku ks. Pawlikowa przychylić się nie mogła.

Znalazła zaś istotę żądań jego zawartą we wniosku Wice-Marszałka Ławrowskiego.

Przedewszystkiem sądziła komisya, że skoro językowi ruskiemu przyznane jest prawo kształcenia się, to nie należy odmawiać mu wstępu do wyższych klas tego Gimnazjum, w którego klasach niższych już jest używanym do wykładów, bo to daje mu sposobność i kształcenia się i zarazem pokazania jak dalece jest wyrobionym. Miara i dowód w tym względzie, są zdaniem komisji potrzebne tak dla tego języka jak nawet dla samego Wys. Sejmu.

We wniosku zaś p. Ławrowskiego wzgląd ten połączony jest z możliwością praktycznego wykonania. Wniosek p. Ławrowskiego bowiem także do tego zmierza, iżby Gimnazjum akademickie lwowskie stało się całkowicie

ruskiem, tylko, chce aby język ruski wprowadzony tam był jako wykładowy stopniowo, to jest, żeby co roku postępował o jedną klasę wyżej.

W takim sposobie postępowania nie widzi komisya szkolna tych przeszkód materyalnych, które kazały jej oświadczyć się przeciw wnioskowi ks Pawlikowa. Dostarczyć ruskich książek szkolnych i wynaleźć profesorów dla jednej klasy przez rok czasu jest rzeczą możliwą. Nadto, gdyby się okazało, że język ruski pod względem szczególnych wyrażeń lub zwrotów nie ze wszystkim jeszcze odpowiada potrzebom nauk wykładanych w wyższych klasach gimnazjalnych, tedy postępując z wolna, przez samą praktykę profesorów i uczniów może się w ciągu lat czterech o tyle wyrobić, iż nauczanie i uczenie się w tym języku stanie się łatwiejszem: wyrażenia lub formy dziś może nie używane będą miały czas utrzeć się i przyswoić, tak, że po trzech latach w klasie ósmej, już, przypuścić można, nie będzie pomiędzy profesorami a uczniami żadnych co do języka niepewności lub wątpliwości, przez praktykę i zwyczaj wprawia się w wyrażenia i zwroty, któremi i sami posługiwać się będą mogli wygodnie, i do wyrobienia języka przyczynić. Następująca zaś warstwa uczniów, zastanie już język do potrzeb nauki znacznie nagięty i przysposobiony.

Ze względu więc na potrzebę nauki i na pożytek młodzieży komisya szkolna sądzi, że ten sposób zaprowadzenia wykładów ruskich w wyższem Gimnazjum akademickiem lwowskiem byłby właściwy. Co do zasady, to jest, czyli język ruski ma w ogóle być wprowadzonym do wyższych klas rzeczonego Gimnazjum, komisya nie widzi słusznego powodu, dla którego temu żądaniu sprzeciwiłoby się należało. Wprawdzie młodzież ruska z samego miasta Lwowa nie zdołałaby zapewne zapełnić osobnego Gimnazjum, ale Gimnazya są już temi szkołami, które ściągają do siebie młodzież nie z jednej tylko gminy lub parafii, ale z szerszych okręgów, z odleglejszych okolic. Gdy zaś zupełnego Gimnazjum ruskiego dotąd w naszym kraju nie ma, słuszną jest żeby młodzież, która się chce uczyć w języku ruskim, znalazła możność po temu. Młodzieży uczącej się w języku polskim uszczerbku to nie przyniesie, jeżeli w zamian za cztery klasy oddane stopniowo wykładom ruskim, znajdzie wykłady polskie w dotychczasowem Gimnazjum niemieckiem.

Wątpliwość niejaką mogłoby budzić pytanie, czy język ruski wystarczy już dziś w zupełności potrzebom nauk udzielanych w wyższych klasach gimnazjalnych? na to odpowiadają biegli, że język, który odpowiada potrzebom nauki w klasie czwartej, może bez trudności użytym być do wykładów w klasie piątej, i tak stopniowo dalej. A nadto, kiedy język ruski ma przyznaną sobie prawem możność kształcenia się i rozwijania, kiedy dotąd używany jest jako wykładowy w niższych klasach Gimnazjum akademickiego i w niektórych wykładach uniwersyteckich, zdaje się rzeczą słuszną i logiczną, ażeby pomiędzy temi dwoma stopniami nauczania w języku ruskim nie zostawiać przerwy, ale je połączyć, wprowadzając ten język i na ten szczebel pośredni pomiędzy wychowaniem gimnazjalnem niższem, a uniwersyteckiem, którem jest Gimnazjum wyższe.

Gdy ani więc względy pedagogiczne i naukowe ani względy prawne nie stoją na przeszkodzie, a względy słusności przemawiają owszem za tem, komisya szkolna uznała za potrzebne, zgodzić się na wniosek posła Ławrowskiego, a Wysoki Sejm o przyjęcie onego upraszać.

Ze wszystkich zaś wyżej wymienionych trzech wniosków komisya szkolna musiała Wys. Sejmowi zdać sprawę razem, dla tego, że tak używanie języka niemieckiego w II. Gimnazjum lwowskiem, jak używanie języka polskiego w czterech wyższych klasach Gimnazjum akademickiego lwowskiego, postanowione jest jedną i tą samą ustawą, owszem, jednym i tym samym artykułem (V) ustawy z dnia 22. czerwca 1867 o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich. Mając zatem Wys. Sejmowi polecić do przyjęcia wniosek posła Hallera i wniosek posła Ławrowskiego, nie mogła komisya uczynić tego w innej formie, jak przez odpowiednią zmianę w rzeczonym artykule pomienionej ustawy.

Komisya szkolna zatem wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną zmianę artykułu Vgo w ustawie z dnia 22. czerwca 1867. o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich.

Dr. Majer,
Przewodniczący.

St. Tarnowski,
Sprawozdawca.

Ustawa

zmieniająca artykuł V. ustawy z dnia 22. czerwca 1867., ogłoszonej w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych dnia 28. sierpnia 1867, Część V. N. 13., o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu królestwa Galicyi i Lodomeryi postanawiam co następuje:

Artykuł V. ustawy z dnia 22. czerwca 1867, o języku wykładowym w szkołach ludowych i średnich, królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. ks. Krakowskiem ma brzmieć jak następuje:

Artykuł V.

W szkołach średnich, w części lub w całości utrzymywanych z funduszków publicznych, językiem wykładowym jest język polski, z następującymi zastrzeżeniami:

a) Język ruski pozostaje jako wykładowy dla nauki języka ruskiego. Nadto, w całym Gimnazjum akademickim we Lwowie ma być zaprowadzony język ruski jako wykładowy. Zmiana ta ma się skutecznąć w ten sposób, iż z pierwszym kursem szkolnym po ogłoszeniu niniejszej ustawy, język ruski wprowadzonym będzie jako wykładowy do klasy piątej, a z każdym następującym rokiem szkolnym o jedną klasę wyżej, aż obejmie całe wyżej wymienione Gimnazjum.

Co do języka wykładowego w nauce religii obowiązują istniejące przepisy.

Język polski będzie obowiązkowym przedmiotem nauki we wszystkich klasach tego Gimnazjum.

b) O czasowej potrzebie i możliwości zaprowadzenia równoległych wykładów ruskich obok polskich w poszczególnych przedmiotach nauki, orzeka w każdym danym przypadku władza szkolna krajowa na żądanie rodziców przynajmniej dwudziestu pięciu uczniów.

c) W Gimnazjum II. lwowskiem, w którym dotąd język niemiecki był wykładowym, zaprowadza się stopniowo język polski. W niższem Gimnazjum realnem brodzkiem, pozostaje język niemiecki wykładowym aż do dalszego postanowienia Sejmu.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi oświecenia.

Ustawy

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie

Ustawa z dnia 22 czerwca 1987 r. o zmianie ustawy o szkolnictwie wyższym i o niektórych jednostkach w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego, w sprawie